

Dr Witold Kołodziejczyk

Collegium Futurum odpowiedzią na wyzwania dzisiejszej edukacji



GIMNAZJUM I LICEUM

Collegium Futurum powstało w Słupsku w roku 2009 i obejmuje swoją koncepcją gimnazjum i liceum. Naukę w roku szkolnym 2010/2011 rozpoczęło 20 uczniów. Szkoła zatrudnia 15 nauczycieli przygotowanych do pracy wg nowej metodologii i organizacji procesu edukacyjnego. Koncepcja Collegium Futurum realizowana będzie w kolejnym roku szkolnym także w Gdańsku i Płocku.

Nikt już nie zaprzeczy, że szkoła przestała być głównym miejscem dostarczania informacji. Programy szkolne nie są już skoncentrowane jedynie na przekazywaniu wiedzy encyklopedycznej, bo ta dostępna jest w zasięgu kliknięcia. Na naszych oczach dokonuje się zmiana roli szkoły. Dziś nowoczesna edukacja powinna pełnić przede wszystkim trzy ważne funkcje. Po pierwsze staje się miejscem zaspokajania potrzeb psychicznych uczniów. Bez zapewnienia w szkole poczucia bezpieczeństwa, akceptacji, przynależności, przyjaźni nie można budować prawidłowego procesu uczenia i wychowania i jednocześnie oczekiwać, aby uczniowie realizowali potrzeby wyższego rzędu. Należy stworzyć odpowiednie środowisko. Dopiero spełniając tak ważny dla wielu rodziców warunek, można myśleć o szkole jako miejscu uczenia się ucznia. W tym wypadku ważna jest diagnoza specjalnych potrzeb, rozpoznanie indywidualnych stylów uczenia, pomoc w odkryciu strategii zapamiętywania czy pracy samokształceniowej. Na takich podstawach można zacząć budować właściwy proces kształtowania i rozwijania kluczowych kompetencji zalecanych przez Parlament Europejski. To właśnie kompetencje rozumiane jako wiedza, umiejętność i postawa

potrzebne są do integracji społecznej i zatrudnienia, a także samorealizacji, rozwoju osobistego i bycia aktywnym obywatelem. Te trzy funkcje szkoły są niezwykle istotne, aby można było mówić o indywidualnych sukcesach uczniów i wysokiej ocenie szkoły przez środowisko. W tym celu należy stworzyć warunki, które pozwolą wykorzystać nie tylko potencjał pokolenia uczęszczającego dziś do szkoły, ale i siłę programu rozwijania i kształtowania kompetencji kluczowych.

Collegium Futurum organizacją hipertekstową

W Collegium Futurum praca odbywa się w trzech przestrzeniach funkcjonujących na wzór nowoczesnych organizacji hipertekstowych, które opisali Ikujiro Nonaka i Hirotaka Takeuchi¹. Tworząc dziś szkołę, należy na pewno przyjąć następujące założenia:

- czynnikiem sukcesu staje się umiejętność przyswajania informacji oraz wyciągania samodzielnych wniosków,
- praca polega na przetwarzaniu informacji i budowaniu wiedzy,
- nurt globalizacji wymusza wykorzystywanie wiedzy, czerpanie wzorców z różnych kultur i współdziałanie przekraczające granice krajów i kontynentów.

Oczywisty jest już fakt, że umiejętność pozyskiwania i analizy informacji decyduje o przewadze konkurencyjnej we współczesnym świecie. Wrażliwość na informację i zdolność oceny jej wartości pozwala na podejmowanie trafnych decyzji. Już

¹ Ikujiro Nonaka, Hirotaka Takeuchi, *Kreowanie wiedzy w organizacji*, Poltext, Warszawa 2000.

w latach 70. został przekroczony próg 50% osób, które zajmowały się zawodowo przetwarzaniem informacji. Dziś to nie tylko lekarze, nauczyciele, dziennikarze, ale również bankowcy, politycy, informatycy czy osoby obsługujące skomplikowane systemy produkcji w centrach naukowo-technologicznych. Nowoczesna szkoła przede wszystkim powinna oprzeć swoje innowacyjne podejście do nauki na trzech obszarach: przestrzeni, w której odbywa się edukacja, a więc z jednej strony to tradycyjna szkoła, z drugiej przestrzeń publiczna z muzeami, centrami projektowymi, parkami technologicznymi czy krajobrazowymi, i wreszcie świat wirtualny. Dziś miejsce uczenia się ucznia nie ogranicza się jedynie do szkoły. Coraz częściej mówi się o łączeniu przestrzeni, w których odbywa się nauka, w jeden spójny system. Tak więc zajęcia w szkole integruje się z zajęciami w nowoczesnych muzeach, parkach i centrach naukowo-technologicznych oraz w przestrzeni wirtualnej.

Wszystkie powinny być obecne w dzisiejszej szkole i funkcjonować w zintegrowanej formie w sposób precyzyjnie zaplanowany i równoprawny. Szkoła dzisiejsza to właśnie szkoła hipertekstowa, w której sieć jest równoprawnym środowiskiem pracy, uczenia się i komunikowania pracowników. To wszystko ma znaczenie dla sposobu funkcjonowania ucznia i organizacji jego pracy w szkole. Na pewno należy oprzeć się na nowoczesnych metodykach zarządzania projektami. Model ten został wykorzystany w Collegium Futurum, a koncepcja opiera się między innymi na następujących założeniach:

- program realizowany jest w zespołach projektowych, które wykorzystują modele zbliżone do biznesowych metodologii zarządzania projektami; następuje przesunięcie szkoły nauczającej w kierunku szkoły jako miejsca uczenia się,
- zajęcia odbywają się m.in. w międzyszkolnych i międzynarodowych zespołach; uczniowie mają do dyspozycji interaktywne materiały wykorzystujące modele dydaktyki opartej na zasobach sieci,
- praca uczniów odbywa się w specjalnie zaprojektowanych i wyposażonych w nowoczesne narzędzia multimedialne centrach projektowych.

Myśląc o nowoczesnym sposobie funkcjonowania szkoły, należy uwzględnić przede wszystkim obowiązkowe zastosowanie myślenia systemowego. Dziś nauczanie powinno być dopasowane do indywidualnych preferencji ucznia, stylów uczenia się, jego strategii rozwiązywania problemów. Jak wskazują badania, najlepszym sposo-

bem na uczenie się jest umiejętność nauczania innych. Dużą rolę w szkole przyszłości powinno odegrać efektywne wsparcie nauczania. Zmienia się więc rola samego nauczyciela, który staje się osobą towarzyszącą uczniowi w jego doświadczaniu uczenia się. W takiej szkole ogromne znaczenie ma partycypacja w zarządzaniu, powierzanie odpowiedzialności i współdziałanie uczniów w zarządzaniu nie tylko własnym procesem uczenia się, ale i w funkcjonowaniu szkoły.

W Collegium Futurum nowoczesne podejście do edukacji bazuje przede wszystkim na poznawaniu wiedzy w trybie indywidualnego toku nauczania, uzupełnianiu wiedzy poprzez wymianę doświadczeń, a także dużej roli samodzielnego i przejęcia odpowiedzialności za własne wybory. W tym celu efektywnie wykorzystuje się technologie cyfrowe, nowoczesne systemy komunikacji oraz zasoby sieci.

Collegium Futurum jest modelowym rozwiązaniem szkoły nowej ery. Ma przygotować uczniów do funkcjonowania we współczesnych organizacjach. Dotychczasowa formuła szkoły zaczyna się wyczerpywać. Powszechna staje się potrzeba redefinicji edukacji.

To jeden z nielicznych programów wykorzystujący w pełni potencjał dzisiejszego pokolenia uczniów. Autorzy programu wiedzą, jak ważne jest, aby umiejętności uczniów pokolenia sieci zostały wykorzystane w ich codziennej pracy, aby energia, znajomość cyfrowej technologii, umiejętność posługiwania się mobilnymi technologiami zostały wykorzystane w szkole. Dlatego też oprócz zastosowania nowoczesnych metodologii zarządzania projektami, wyposażenia szkół w tablice interaktywne, wykorzystuje się specjalnie dla uczniów przeznaczone zasoby internetowe – wielofunkcyjne platformy e-learningowe z e-lekcjami. Dzięki integracji możliwe jest nie tylko zarządzanie procesem uczenia się uczniów w sieci, ale też komunikowanie, monitorowanie, ocenianie. Program Collegium Futurum pozwala w naturalny sposób realizować ideę uczenia hybrydowego, opartą na integracji tradycyjnej lekcji z wykorzystaniem zasobów edukacyjnych zamieszczonych w sieci. Przygotowane, w pełni multimedialne i interaktywne materiały z ćwiczeniami i zadaniami są wykorzystywane nie tylko jako atrakcyjne źródło wiedzy, ale też jako materiał służący do jej utrwalania i sprawdzania, który może zostać wykorzystany zarówno na lekcji, jak i podczas samodzielnej pracy ucznia. Uczniowie kształcą i rozwijają kompetencje określone w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego. Wyko-

rzystują w swojej edukacji platformę edukacyjną – nowoczesne miejsce pracy. W zderzeniu potencjału uczniów w posługiwaniu się cyfrową technologią z działaniami w różnych przestrzeniach edukacyjnych osiąga się efekt niebywałej synergii. Uczniowie w czasie lekcji korzystają z plansz interaktywnych dostępnych w sieci, jednostek e-learningowych, dyskutują na forum z uczniami innych szkół. W ten sposób zajęcia w klasie w jednej chwili i za pomocą jednego kliknięcia mogą odbywać się w przestrzeni wirtualnych wykładów, multimedialnych prezentacji, międzyszkolnych zespołów projektowych i eksperckich dyskusji. Uczymy w ten sposób poszukiwania informacji, przetwarzania ich i rozwiązywania problemów definiowanych przez nauczycieli. Przypomnę raz jeszcze. Sukces w przyszłości zależy właśnie od umiejętności pozyskiwania i zarządzania informacjami, a praca w społeczeństwie informacji polega na umiejętności ich przetwarzania i wykorzystania w tworzeniu kolejnych pomysłów, idei i rozwiązań. Procesy globalizacyjne, funkcjonowanie w świecie różnych kultur, języków i religii są realnymi wyzwaniem dla dzisiejszej szkoły. Dlatego tak ważne jest skupienie się nie tylko na wiedzy encyklopedycznej, ale przede wszystkim na umiejętnościach uczenia się i rozwijania kompetencji w sprawnym posługiwaniu się językami. W Collegium Futurum obok kluczowych kompetencji językowych kształtowane są kompetencje matematyczne, naukowo-techniczne, a także kompetencje informatyczne, społeczne i obywatelskie, jak również inicjatywność i przedsiębiorczość. Do pracy według autorskiego programu zostali przygotowani nauczyciele wszystkich przedmiotów. Podstawowym narzędziem ich pracy jest WebQuest, który definiuje problem do rozwiązania, a zdobytą w ten sposób wiedzę stosuje w konkretnych realizacjach. Mogą to być np. newslettery, wideocasty, multimedialne prezentacje, blogi tematyczne, debaty czy inscenizacje. To prawdziwy początek zmiany jakościowej polskiej szkoły. Potencjał projektu jest ogromny. Dzięki niemu można utrwalić wiele pozytywnych i pożądaných zmian i postaw – zarówno wśród uczniów, jak i wśród nauczycieli.

Jeden dzień w Collegium Futurum (studium przypadku)

W szkole uczeń jest o godz. 8.15. Loguje się do szkolnej sieci i sprawdza dokumenty, które od wczoraj zostały udostępnione w szkolnej bazie w ramach realizowanego projektu. Aktualnie uczestniczy w dwóch dużych projektach. Przed rozpoczęciem zajęć przegląda elektroniczny kalendarz, sprawdza terminy aktualnych spotkań.

Potwierdza dwa i odwołuje z nauczycielem historii, ponieważ nie otrzymał jeszcze map interaktywnych, które zamówił w cyfrowej księgarni. Wysyła elektroniczne zaproszenie na konsultacje z opiekunem projektu. Przegląda uaktualniony WebQuest, który uwzględnia jego uwagi, propozycje kolegów i przede wszystkim nauczyciela. Planuje poszczególne etapy realizacji projektu i skupia się na zadaniach, które zawiera jego WebQuest. W ramach zadań kontaktuje się z firmą realizującą najnowszą grę dydaktyczną.

Scenariusz powstał w ramach projektu i zawiera szczegółową charakterystykę bohaterów ostatniej lektury (uczeń musiał bardzo szczegółowo przeczytać lekturę i przedstawić interaktywne ćwiczenia). Uzgadnia termin ostatecznej akceptacji scenariusza i wizerunku postaci. Po dwóch godzinach pracy, podczas której przegląda uważnie materiały, rozwiązuje zadania, otrzymuje na swoim komputerze komunikat przypominający o zajęciach z języka angielskiego, które odbędą się za 30 minut. Rozwiązuje przesłane dodatkowo przez nauczyciela zadania i odsłuchuje kilkakrotnie 3-minutowy wideocast nagrany przez lektora języka angielskiego. Wysyła odpowiedzi na platformę e-learningową szkoły językowej, która odpowiada za kursy języków obcych. Po zajęciach z angielskiego rozmawia z kolegami, którzy są członkami jego zespołu projektowego. Ustala z nimi szczegóły prezentacji i kontynuuje analizę materiałów multimedialnych, które otrzymał od nauczyciela. Wybrane elementy wykorzystuje w projekcie. Przygotowuje wyniki swojej pracy w postaci prezentacji wideo. Dołącza do niej raport i swoje tłumaczenie na język angielski. Zajęcia kończą się o 15.30. Podczas ostatniej godziny prezentuje zastosowanie zdobytej wiedzy, którą wykorzystał w materiałach wideo i raporcie. Odpowiada na pytania kolegów, nauczycieli oceniających wyniki jego pracy. Przedstawia opiekunowi kolejne zadania wynikające z harmonogramu projektu. Dostaje ocenę, która wpisywana jest do cyfrowego dziennika.

Koniec edukacji ery przemysłowej

Edukacja masowa, dla każdego to samo, w tym samym czasie i w jednakowym tempie, jest zagrożona, staje się archaiczną i bezużyteczną. W edukacji coraz częściej powinniśmy kierować się koniecznością dopasowania do indywidualnych potrzeb uczniów, do ich osobistego potencjału. Tę możliwość daje uczestniczenie uczniów w międzyszkolnych zajęciach grup projektowych w sieci. W ten sposób uczą się oni współpra-

cy w środowisku wirtualnym. W sieci rozwijają umiejętność dokonywania wyborów, przejmowania odpowiedzialności i ponoszenia konsekwencji. Uczeń sam formułuje zakres, harmonogram, sposób monitorowania i zarządzania własną pracą w projekcie. Układa z proponowanych przez nauczyciela tematów, terminów i zakresów treści oraz dostępnych metodologii projektowych własny model uwzględniający zarówno osobiste zainteresowania, potrzeby i zasoby, jak i indywidualny potencjał. Może też stworzyć własny program zajęć pozalekcyjnych, a także zaproponować plan wycieczki czy zwiedzania muzeum, który będzie dopasowany do jego zainteresowań. Uczymy nie tylko odpowiedzialności, ale też proaktywnego działania, ponoszenia konsekwencji swoich wyborów. Program Collegium Futurum jest doskonałym miejscem do kształcenia postaw przygotowujących uczniów do świadomego i odpowiedzialnego działania. W czasie pobytu w szkole realizują oni liczne projekty, uczą się intensywnie, uczęszczają na kursy języka angielskiego i niemieckiego, zdobywają kolejne kompetencje. W pracy korzystają z osobistego kompute-

ra, specjalistycznych portali internetowych, internetowych kanałów tematycznych i eksperckich blogów. SMS-ują, prowadzą konferencje *online*, biorą udział w konsultacjach i w ten sposób przygotowują się nie tylko do zdania egzaminu, ale przede wszystkim zdobywają kompetencje, które przydadzą im się w przyszłości. Z jednej strony oczekujemy, aby nasi uczniowie byli bardziej samodzielni i odpowiedzialni, z drugiej zaś rzadko stwarzamy im okazje do doświadczania i czerpania radości z tego typu działania. Coraz częściej zaczną oni domagać się możliwości dopasowywania elementów szkolnej edukacji do własnych potrzeb. Są coraz bardziej pragmatyczni, chcą uczyć się tego, co naprawdę przyda im się w życiu. Argumenty, że „coś będzie na egzaminie”, niebawem przestaną być dla nich wystarczające. Dziś możemy im w tym pomóc i wykorzystać potencjał, który ukształtowała m.in. cyfrowa technologia.

Autor jest dyrektorem Collegium Futurum w Słupsku, redaktorem miesięcznika „Edukacja i Dialog”, autorem bloga „Edukacja Przyszłości”

*Za dwadzieścia lat bardziej będziesz żałował tego,
czego nie zrobiłeś, niż tego, co zrobiłeś.
Więc odwiąż liny, opuść bezpieczną przystań.
Złap w żagle pomyślne wiatry. Podróżuj, śnij, odkrywaj.*

Mark Twain